

משנה ט

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: נוֹתְנִין הָיוּ בֵּית אָבִי
אָפֵא אף שהיו מבית הלל, **שֶׁהָיוּ נוֹתְנִין פְּלִי לְבָן**
 - בגדים לבנים, שכביסתם קשה יותר מבגדים
 צבעוניים **לְכוּבֵס נְכָרֵי לְפָחוֹת שְׁלֹשָׁה יָמִים**
קוֹדֵם לְשִׁבְתָּ מפני שהחמירו על עצמם כבית
 שמאי¹².

וְשׁוּיִן אֵלּוּ וְאֵלּוּ - בית שמאי ובית הלל **שִׁטּוּעֵינִים**
 מבעוד יום **קוֹרוֹת בֵּית הַבַּד** על גבי זיתים שכבר
 נטחנו בכדי שיזוב שמנם, **וְעִגּוּלֵי הַגֶּת** על גבי
 ענבים שדרכו אותם מקודם בכדי שיזוב יינם, כיון
 שכבר טחנו¹³.

חשש שמא יחתה בגחלים

משנה י

אֵין צוֹלִין בְּשׁוֹר בְּצֵל וּבִיצָה בערב שבת **אֶלָּא** אם
 כן יש שהות **כְּדֵי שִׁיְצוּלוּ מִבְּעוֹד יוֹם** ויהיו ראויים
 לאכילה, שאז אין לחשוש שמא יחתה בגחלים¹⁴.
אֵין נוֹתְנִין פֶּת לְתַנּוּר עִם חֲשֵׁכָה קודם שתחשך,
וְלֹא נוֹתְנִים חֲרָרָה - מין עוגה לאפותה **עַל גְּבִי**
גַּחְלִים, אֶלָּא אם יש שהות **כְּדֵי שִׁיקְרְמוּ פְּנֵיהָ** -
 שיהיה קרום על פניה שכלפי אור התנור **מִבְּעוֹד**

ר' עובדיה מברטנורא

ט כלי לבן. שהוא קשה לכבס, צריך שלשה ימים, ומחמירין על עצמן כב"ש. ואין הלכה כרשב"ג, אלא כבית הלל שמתירין עם השמש: ושׁוּיִן. ב"ש וב"ה, שטוענין את הזיתים מבעוד יום בקורות בית הבד, לאחר שטחנו הזיתים טוענין עליהם קורות כבדים והמשקה זב והולך מאליו כל השבת: ועגולי הגת. הנך דגת קרי עגולין, שהיו דפין עבין עשוין בעיגול, ובהא מודו ב"ש לב"ה, משום דאי נמי עביד להו בשבת ליכא חיוב חטאת, דאין נותנין קורה ע"ג זיתים עד שטוחנן תחלה ברחיים, וכן בענבים דורכים אותן ברגל תחלה, ובלאו קורה נמי משקה נפיק ממילא, אלא דלא נפיק שפיר כי השתא, הלכך לא דמי לדש: י כדי שיצולו. כמאכל בן דרוסאי, והוא שליש בשול, ובכך הוא ראוי לאכילה ותו ליכא למיגזר שמא יחתה בגחלים: חררה. עוגת רצפים: שיקרמו. תחלת אפיה עושין

ביאורים והרחבות

12. בגמרא (יט, א) מובא מהתוספתא, תניא: אמר רבי צדוק: כך היה מנהגו של בית רבן גמליאל, שהיו נותנין כלי לבן לכובס שלושה ימים קודם לשבת, וצבועים אפילו בערב שבת, ומדבריהם למדנו, שהלבנים קשים לכבסן יותר מן הצבועין.

13. בגמרא (שם) מבארים הטעם, שעד כאן נחלקו בית שמאי ובית הלל, מפני שכל אותן הפעולות הן אסורות בשבת, ולכן גזרו בהם בית שמאי, אבל בטעינת הקורות והעיוגולים לא גזרו בית שמאי, שאף אם יעשו זאת בשבת, אין חייבים על כך חטאת, אלא איסור דרבנן בלבד (מכיון שכבר טחנו את הזיתים ודרכו את הענבים בערב שבת, והמשקה כבר יוצא ממילא), הלכך לא גזרו על כך בערב שבת.

14. **פירוש:** כאן גם בית הלל אוסרים (אף על פי שלעיל התירו להתחיל מלאכה בערב שבת אף על פי שמסתיימת בשבת), והואיל וכאן יש חשש שמא יחתה בגחלים. בגמרא (כ, א) שואלין כמה צריך שיהיה צלוי מבעוד יום? אמר רבי אלעזר אמר רב: כדי שיצולו מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי, דהיינו, לרש"י - שליש בישול, ולרמב"ם - חצי בישול.

י'ום ואז אין חשש שמא יחתה בגחלים. **רבי אליעזר אומר: כְּדֵי שְׂיִקְרוּם הַתְּחַתּוֹן שְׁלָהּ** - הצד הדבוק לדפנות התנור¹⁵:

משנה יא

כאשר חל ערב פסח בערב שבת, **מִשְׁלָשְׁלִין אֶת הַפֶּסַח בַּתְּנּוֹר** - מותר להכניס את קרבן הפסח לתנור בערב שבת **עִם הַשֶּׁכֶה** סמוך לשבת, כדי שיהא נצלה והולך בשבת, ואין חשש שמא יחתה בגחלים, לפי שבני חבורה זריזים הם, ויזכירו זה לזה ששבת היום. **וּמֵאַחֲזִין** - מדליקין ערב שבת סמוך לחשכה **אֶת הָאוּר בְּמִדּוּרַת בֵּית הַמּוֹקֵד** שבמקדש, ולא חוששים שמא יבואו לחתות בגחלים בשבת, שהכהנים זריזים הם. אבל **וּבְגִבּוּלִין** - מחוץ למקדש, צריך להבעיר את המדורה מבעוד יום **כְּדֵי שְׂתֵאָחֲזוּ הָאוּר בְּרֶבֶן**¹⁶ - תאחוז האש ברוב העצים קודם שתחשך, ואז אין חשש שמא יחתה במדורה. **רְבִי יְהוּדָה אומר:** מדורה שהודלקה **בַּפְּחָמִין** מותר להדליקה קודם השבת, אפילו אם תאחז האש רק **בְּכָל שְׂהוּא** מהפחמים, לפי שדולקים והולכים מעצמם, ואין חשש שמא יחתה בהם:

ר' עובדיה מברטנורא
 כמו קרום: פניה. שהם כלפי אויר התנור: כְּדֵי שְׂיִקְרוּם הַתְּחַתּוֹן. המדובק לאחר התנור, שהוא נאפה תחלה קודם שיקרמו הפנים שכלפי אויר התנור, ובהכי סגי. ואין הלכה כר"א: **יא משלשלין את הפסח.** התנורים שלהן פיהן למעלה ומורידין הצלי לתוכו, להכי תני משלשלין: **עם חשיכה.** ואע"ג דבעלמא אין צולין כדאמרן, הכא שרי, דבני חבורה זריזין הן ומדכרי אהדדי ולא אתו לחתויי בגחלים: **ומאחזין את האור.** מעט, בעצים של מדורת בית המוקד, ולא חיישינן שמא יבואו הכהנים להבעירה משתחשך דכהנים זריזין הן: בית המוקד. לשכה גדולה היתה בעזרה שמסיקין בה מדורה תמיד והכהנים מתחממים שם, לפי שהולכים יחפים על הרצפה של שיש: **ובגבולין.** צריך האדם להבעיר מדורתו מבעוד יום כדי שתאחוז האור ברובה, וכמה ברובה, כדי שתהא שלהבת עולה מאליה ואינה צריכה לקסמין דקין תחתיה להבעירה: **אף בפחמין כל שהוא.** כי היכי דבמדורת בית המוקד מקילינן בבית המוקד לכהנים, כמו כן במדורת פחמים מקילינן לכל אדם וא"צ להאחיז בהן האור אלא כל שהוא, דאין דרכה להיות כבה והולכת ולא אתו לחתויי בהו. והלכה כר' יהודה דליכא מאן דפליג עליה:

ביאורים והרחבות

15. רש"י פירש שהצד הפונה כלפי אויר התנור ממהר לקרום, ולפי זה רבי אליעזר מחמיר משום שמצריך לתת לתנור מוקדם יותר. אולם בירושלמי מבואר שהצד הדבוק לתנור ממהר לקרום, וכך כתב גם הרב מברטנורא, ולפי זה רבי אליעזר מקל.
 16. גרסינן בגמרא (כ, א): מאי רובן? אמר רב: רוב כל אחד ואחד. ושמואל אמר: כדי שלא יאמרו הבא עצים ונניח תחתיהן. תנא רב חייא לסייעיה לשמואל, כדי שתהא שלהבת עולה מאיליה ולא שתהא שלהבת עולה על ידי דבר אחר.